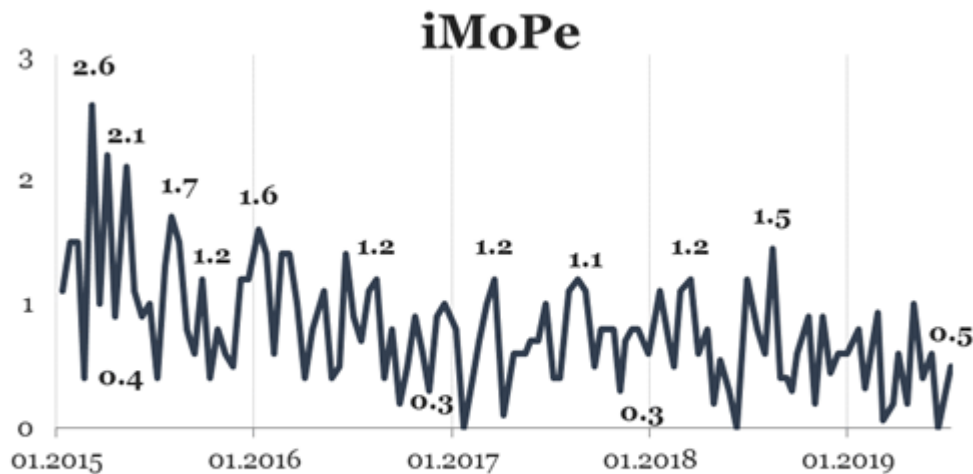

iMoRe №112. Освітні округи та опорні школи

Індекс моніторингу реформ (iMoRe) склав +0,5 бала за період з 10 по 23 червня з можливих значень від -5,0 до +5,0. В попередньому раунді індекс дорівнював 0 (нуль) балів.

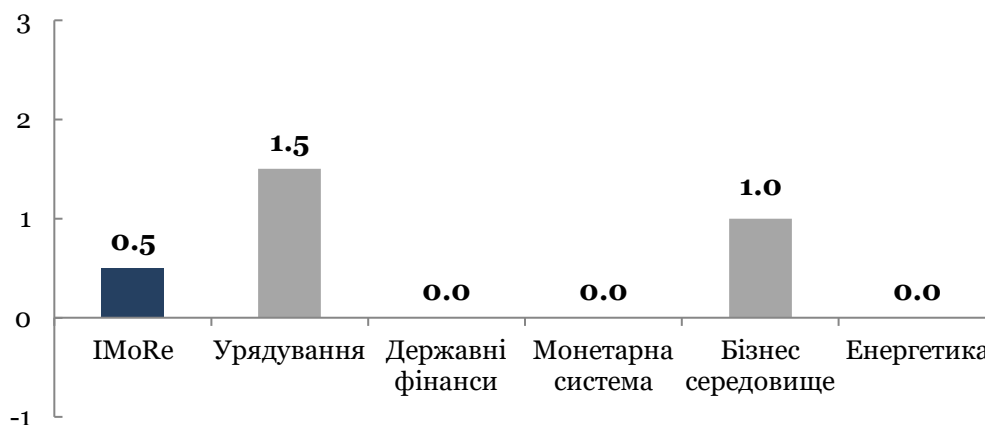
Головна подія цього раунду - положення про освітні округи та опорні заклади освіти.

Графік 1. Динаміка Індексу моніторингу реформ

iMoRe може приймати значення від -5 до +5,

Графік 2. Значення iMoRe та його компонентів у поточному раунді оцінювання

Події раунду

Подія раунду

Положення про освітні округи та опорні заклади освіти, +2,0 бала

У більшості населених пунктів освітні мережі були сформовані до 1990-х років. Школи, дитячі садочки, будинки культури, бібліотеки будували з розрахунку на тогочасні потреби. Але за тридцять років ситуація суттєво змінилась -- з точки зору демографії, освітніх підходів, адміністративного розвитку громад тощо. Тому місцевій владі потрібні нові інструменти для організації освіти та розвитку дітей в їх громадах.

Освітні округи та опорні школи - один з таких інструментів. Постановою від [19 червня 2019 № 532](#) кабмін врегулював низку питань їх організації та функціонування.

Реформа децентралізації (2015) надала [місцевим владам повноваження](#) самостійно вирішувати проблеми організації навчання в школах, виховання в дитячих садочках, професійно-технічної освіти, розвитку культури та спорту в своїх громадах.

В той же час вона викрила вузькі місця існуючих освітніх мереж, які часто не відповідали ані реальним потребам мешканців, ані вимогам часу. З 1990 років в країні суттєво змінилась демографічна ситуація. За офіційними даними Держстату, кількість дітей до 15 років з 1990 скоротилася на 42% (з 12 до 7 млн). В багатьох селах та малих містах кількість дітей суттєво зменшилась, натомість в [інших громадах](#) місцева влада повинна вирішувати проблеми з переповненими школами та садочками.

У 2017/2018 роках в [Україні кожна четверта](#) школа була малокомплектною. Як правило, в кожній паралелі таких шкіл є лише один клас, де вчиться до 10 дітей. Зокрема, у 282 школах 1 ступеня (з 1 по 4 клас) навчалось до 10 дітей, а в 955 школах 1-2 ступеня (з 1 по 9 клас) - до 40.

В таких школах існує багато проблем і з точки зору якості освіти, і з точки зору вартості навчання. В них, як правило, один вчитель одночасно викладає багато предметів, а діти мають обмежені можливості для спілкування з однолітками та соціалізації.

В той же час, в таких школах видатки у розрахунку на 1 дитину дуже великі, бо потрібно утримувати будівлю, опалювати її, плати зарплату адміністративному персоналу тощо. Вже не йдеться про оснащення таких шкіл сучасних обладнанням - лабораторіями для практичних занять хімією, фізикою, біологією, інтерактивними дошками, комп'ютерами, проекторами. [Вартість навчання 1 учня](#) в таких школах у 2018 сягала 58 тис грн, в той час як середня вартість по країні становить 15 тис грн.

Для того, щоб місцева влада могла раціонально організувати свою освітню мережу, потрібно було врегулювати питання створення опорних шкіл, підвезення дітей з різних населених пунктів, вимоги до будівель закладів освіти тощо. Для цього місцевій владі стали потрібні нові інструменти.

Один із них - законодавство про освітні округи. Воно з'явилося ще у 2010 ([1](#) та [2](#)), але було не затребуваним до початку реформи децентралізації. Коли громади почали застосовувати ці норми на практиці, їх виявилось недостатньо, тому Міносвіти декілька разів вдосконалювало окремі підходи ([1](#), [2](#), [3](#)).

Одна з проблем, яка не була чітко врегульована - можливість спільно засновувати утримувати опорні школи декількома ОТГ або районом та ОТГ. Хоча раніше законодавство дозволяло це, місцевим владам не вистачало чітких правил для прийняття рішень.

Ці правила визначені в [НОВОМУ ПОЛОЖЕННІ](#) про освітній округ і опорний заклад освіти. Вони дозволяють організовувати навчання дітей з різних ОТГ в одній опорній школі, якщо це раціонально з точки зору їх підвезення та фінансування.

“Покликання і основна мета децентралізації – уповноважити місцеву владу на прийняття самостійних рішень – є вірними, однак у реаліях сьогодення об’єднані територіальні громади потребують максимальної підтримки.

Очікування місцевої влади якомога детальніших інструкцій «з Києва» потроху відходить у минуле, проте, це не може відбутись одномоментно, в той час як зміни потрібні вже. Тому прийняття положення про освітній округ мало б допомогти у нелегкому, але дуже потрібному процесі оптимізації шкільної мережі.

Створення освітніх округів (велика і добре оснащена опорна школа і школи-філії з нижчим ступенем) сприятиме, насамперед, забезпеченню рівного доступу до якісної освіти для дітей з сільських територій або невеликих міст.

Часто, на жаль, рівний доступ розуміють надто буквально – піша доступність школи для дитини. Об’єктивний погляд на освітні результати дітей з малокомплектних шкіл свідчить про протилежне – маючи можливість швидко дійти до школи, дитина втрачає значно більше: у неї відсутні можливості розвивати «м’які» навички (спілкування з однолітками, публічні виступи, командна робота тощо), вона не отримує знання належної якості (часті випадки, коли у таких школах одна вчителька читає декілька предметів, вона менш вмотивована та не має достатньо часу для розвитку професійних компетенцій), умови навчання теж здебільшого гірші (від відсутності обладнаних кабінетів, наприклад, хімії та фізики, до антисанітарних умов у вбиральнях, грибка на стелі тощо).

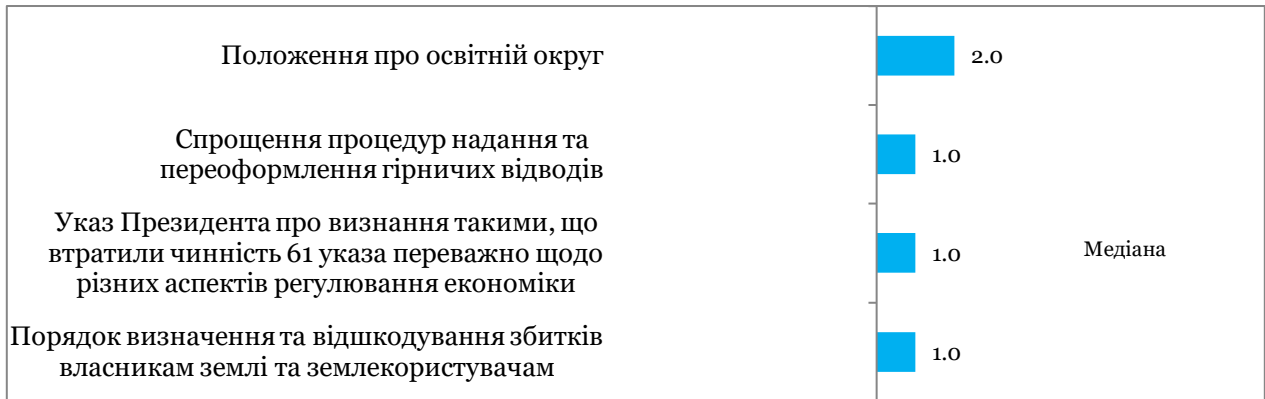
Створення освітніх округів та оптимізація шкільної мережі дозволять громаді ефективніше витратити кошти (вартість навчання одного учня у малокомплектній школі значно вища, ніж у опорному закладі). І хоча це не завжди означає економію (створення освітніх округів потребує забезпечення підвезення, покращення оснащення опорних закладів тощо), але точно означає зростання можливостей для розвитку і самореалізації для кожної дитини.

Проблеми зі створенням освітніх округів з’являються тоді, коли місцева влада приймає рішення без належної комунікації з мешканцями, пояснення свого рішення та забезпечення підтримки.

Випадки перекривання доріг практично відсутні у тих громадах, які зуміли налагодити свою роботу зі стейкхолдерами, провели інформаційну кампанію для батьків і дітей (тут мова йде про такі прості, але ефективні заходи як екскурсії та відкриті уроки в опорній школі ще до оптимізації, спільні літні табори для знайомства дітей з різних шкіл і т.д.), допомогли з працевлаштуванням тих осіб, які втрачають роботу через оптимізацію. Безперечно, це велика робота і є унікальні випадки (як маленькі, однак дуже гарні школи, так і, наприклад, громади, де усі школи однаково погані і складно вирішити, яку з них зробити опорною), проте вони лише підтверджують правило. Освіта має формувати всебічно розвинуту, компетентну та впевнену в собі особистість, і це неможливо без створення спроможної освітньої мережі в усіх громадах.”

Христина Голинська, Київська школа економіки

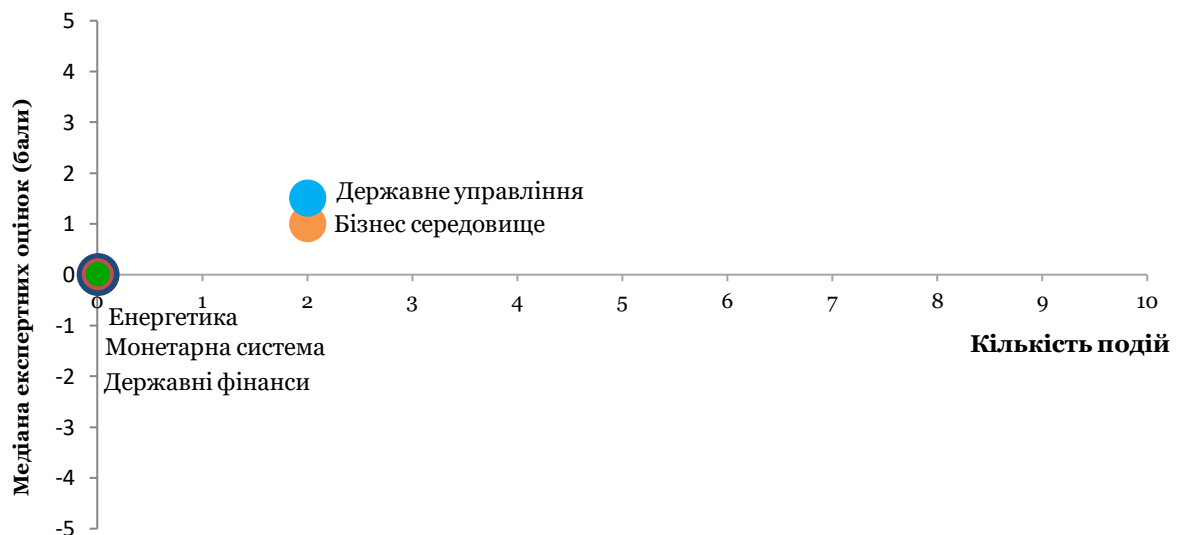
Графік 4. Події, що визначали значення індексу, оцінка події є сумою її оцінок за напрямками, тому вона може перевищувати +5, або бути меншою за -5

Таблиця 1. Оцінки всіх подій та прогресу реформ за напрямками

Державне управління	+1.5
Положення про освітній округ	+2.0
Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам	+1.0
Державні фінанси	0.0
Монетарна система	0.0
Бізнес середовище	+1.0
Спрощення процедур надання та переоформлення гірничих відводів	+1.0
Указ Президента про визнання такими, що втратили чинність 61 указа переважно щодо різних аспектів регулювання економіки	+1.0
Енергетика	0.0

Графік 4. Значення окремих компонентів Індексу та кількість подій

(Див. графіки та таблиці на сайті http://imorevox.in.ua/?page_id=577, http://imorevox.in.ua/list_rounds.php)

Довідкова інформація: Індекс Моніторингу Реформ (ІМоРе) VoxUkraine призначений надавати комплексну оцінку зусиллям влади України зі впровадження економічних реформ. Індекс базується на експертних оцінках змін у регуляторному середовищі за п'ятьма напрямками:

1. Державне управління
2. Державні фінанси
3. Монетарна система
4. Бізнес середовище
5. Енергетика

Детальніше про Індекс та методологію розрахунку можна дізнатись на сайті imorevox.org.

VoxUkraine- це ініціатива, створена групою міжнародних та вітчизняних економістів, присвячена реформам та економічному розвитку України. Цілями VoxUkraine є поширення науково обґрунтованого аналізу та коментарів щодо економічних та суспільно-політичних подій в Україні, підвищення рівня дискусії та формулювання системного підходу до реформ, а також інтеграція України в світову мережу економістів та діячів, відповідальних за економічну політику.